

Laia Mayol (Philadelphia)

“Ho sabíeu, això?” La dislocació a la dreta en català

1 Introducció: la dislocació a la dreta en català

En català, i en totes les llengües del món, es pot expressar un mateix contingut proposicional de moltes maneres. Tanmateix, no totes aquestes alternatives són vàlides en un context determinat, sinó que poden ser pragmàticament inacceptables en un context, però perfectament reeixides en un altre. Aquest seria el cas de, per exemple, el següent conjunt d'oracions:

- (1) a. Els nens diuen moltes mentides.
- b. De mentides, els nens en diuen moltes.
- c. Els nens en diuen moltes, de mentides.
- d. Diuen moltes mentides, els nens.

Aquestes oracions ens donen la mateixa informació, però ens la donen de manera diferent. A aquest aspecte pragmàtic de la llengua, se l'ha anomenat component o embalatge informatiu, en anglès *information packaging* (Chafe, 1976). El principi bàsic del component informatiu és que un parlant diu una oració adequant-la a les suposicions que creu que l'oient té sobre el contingut semàntic d'aquesta oració. En una conversa, els parlants intenten intuir què sap i què no sap el seu interlocutor, quin és el seu estat epistèmic, i a partir d'això embalen la informació que volen comunicar de la manera més adequada per al seu oient.

Habitualment, se sol dividir la informació d'una oració en dues parts: el rema i el rerefons (la terminologia és força confusa i varia segons cada autor). El rema aporta informació nova, informació que el parlant creu que l'oient desconeix o que en aquell moment no és accessible. En canvi, el rerefons presenta informació que el parlant dona per segur que l'oient ja coneix, bé perquè forma part del coneixement compartit entre tots dos, bé perquè ha estat esmentada en el discurs precedent.

Hi ha moltes maneres diferents de codificar aquest component informatiu. Per exemple, l'anglès ho fa, principalment, per mitjà de l'entonació. D'altres llengües, com el japonès, fan servir la morfologia. El català fa servir sobretot la sintaxi. Tot i la diversitat de recursos per aconseguir una distribució informacional òptima, hi ha una hipòtesi que defensa que totes les llengües segueixen un mateix principi segons el qual “el rema s'expressa de manera canònica mentre que el rerefons s'expressa de manera no canònica” (Vallduví, 2001: 123). És a dir, una oració on tot sigui informació nova presentarà una estructura completament canònica. En canvi, des del moment en què alguna informació és tractada com a rerefons passa a rebre un tractament especial. En el cas del català, si un parlant vol marcar una informació com a pròpia del rerefons, la dislocarà a la dreta o a l'esquerra, fora de la matriu oracional i, així, el rema sempre apareixerà en la posició que li és pròpia, al final de la clàusula principal. Si la informació de l'element dislocat és un dels complements del verb (complement directe, indirecte, circumstancial de lloc), a més, apareixerà un pronom clític dins de la matriu oracional (si és un subjecte o en el cas de certs complements circumstancials, no hi apareixerà cap clític). Típicament, la dislocació a la dreta anirà just després d'una davallada de la corba entonativa que, per escrit, se sol representar amb una coma.

Dislocar un fragment oracional vol dir desplaçar-lo a una posició fora de la matriu oracional. Seguint la descripció de Ziv i Grosz (1993), les dislocacions a la dreta (DD) es caracteritzen per la presència d'un sintagma final (que no és vocatiu) que es refereix a la mateixa entitat que el pronom que precedeix aquest SN.

Solà (1990: 101) defineix la DD com un desplaçament cap a la dreta dels “elements de la seqüència que no es volen destacar (“temes”)”, mentre que la resta “queda en situació (màximament) remàtica en solitari i rep l'accent d'intensitat característic. Hi ha duplicació pronominal”. Segons Birner i Ward (1998: 146), les DD “represent information that has been evoked, either explicitly or implicitly, in the prior discourse”.

Tal i com han estat presentades fins ara, les DD serveixen per codificar un tipus d'informació que el parlant dona per sabuda i, per tant, té un paper important pel que fa a la organització i coherència del discurs. Tanmateix, les DD també han estat tractades com a afegitons d'aclariment (*afterthought*, en anglès). S'ha dit que aquest tipus de dislocacions apareixen en contextos informals i que es fan servir quan el parlant fa servir un pronom i després s'adona que potser el referent no és prou clar per als seus oients i, per mitjà de la DD concreta de què estava parlant. És a dir, seria

una manera de reparar un error o una mancança. Hyman (1975: 120) explica la raó per la qual trobem elements dislocats d'aquesta manera:

the speaker may forget to say something in the course of his utterance; or he may find that it is necessary to add something, because his interlocutor has not understood; or he may realize that the sentence he has just uttered is unclear or ambiguous. In all of these cases (and doubtless others), he may wish to add something after the verb-final utterance.

Aquesta mena de casos en què els elements dislocats a la dreta són afegitons d'aclariment sí que es donen algunes vegades en totes les llengües, però no serveixen per explicar la gran majoria de casos de DD en català.

Ziv i Grosz (1993) distingeixen clarament entre aquests mecanismes de reparació (els *afterthoughts*) i les DD, i comenten tres diferències principals:

- Les DD sempre apareixen en posició final, mentre que els *afterthoughts* poden aparèixer en d'altres posicions després del pronom.
- Les DD s'han de referir al mateix element al qual es refereix el pronom que les precedeix, mentre que els *afterthoughts* poden corregir-lo. Per tant, tenen funcions diferents, ja que, mentre que l'*afterthought* corregeix o repara, la DD organitza la informació de l'oració.
- Les DD i els *afterthoughts* també es diferencien pel que fa a l'entonació. En els *afterthoughts*, es produeix una pausa abans de l'últim sintagma, mentre que les DD tenen un sol contorn entonatiu.

D'altra banda, com argumenta Vallduví (1994: 579), en català, les DD no només es donen en contextos informals i orals, sinó que les podem trobar en un registre formal. A més, hi ha casos on l'oració canònica no és reeixida i la DD necessària, cosa que demostra que no es tracta de casos d'afegitons d'aclariment. I és necessària perquè "l'emissor estima que no és prou evident pel receptor quina connexió hi ha entre la peça de significat remàtica i la proposició que aquesta peça acaba d'especificar o esmenar" (Vallduví, 2001: 9). Birner i Ward (1998: 152) també apunten que hi ha casos on l'explicació d'*afterthought* no és vàlida perquè el pronom només es pot referir a un sol referent i, per tant, no hi ha possibilitat d'ambigüitat.

2 Descripció de les dades

El corpus consta de noranta-tres fragments en els quals apareixen dislocacions a la dreta. Seixanta-set d'aquests casos són extrets dels llibres *Digue'm agosarat* i *Hem de parlar* (transcripcions dels monòlegs que es van emetre al

programa de TV3, *La cosa nostra*). Els altres exemples estan extrets de diversos programes i sèries de televisió (*Set de nit*, *Telenotícies vespre*, *Plats bruts*, etc.) i de ràdio (*Versió original*, *El matí de Catalunya Ràdio*), de la premsa (*Avui* i *El País*), de converses reals espontànies i d'obres literàries (*Joc de miralls* i *Jo vull ser famós*).¹

A continuació, descriurem les dades classificant-les a partir de diversos factors. Els factors emprats són els següents:

- a) Moment en el qual l'element dislocat ha estat esmentat. Aquest factor té en compte l'estat epistèmic del receptor i el fet de si la informació es troba més o menys accessible. Hi haurà casos en què l'element dislocat haurà estat mencionat just abans de l'oració amb la DD i, per tant, serà un dels elements més accessibles. En d'altres, l'element dislocat haurà estat esmentat no en l'oració immediatament anterior, sinó en algun altre moment previ del discurs i, per tant, tot i que serà un element conegut, és possible que ja no estigui activat perquè hagin anat sorgint altres elements. En tercer lloc, també veurem el cas d'aquells elements que no han estat, en cap moment, mencionats en el discurs previ, tot i que puguin formar part del coneixement compartit entre emissor i receptor o puguin estar inserits en el marc contextual de la situació.
- b) Possibilitat d'eliminar el sintagma dislocat sense afectar l'acceptabilitat del discurs. Aquest factor avalua fins a quin punt l'element dislocat és imprescindible per tal que l'oració sigui reeixida. Hi ha casos en què l'element dislocat té, aparentment, "poca importància" en el conjunt de l'oració i, si s'omet, l'oració segueix sent reeixida ja que la informació omesa és fàcilment recuperable pel context. En canvi, en d'altres casos, l'element dislocat és vital per a l'oració, ja que, sense DD, l'oració no és reeixida pragmàticament. També hi ha casos dubtosos en què no es pot afirmar pròpiament que l'oració deixi de ser acceptable pragmàticament, però, en canvi, es percep que hi ha un empitjorament. L'alternança és, doncs, entre una DD i la mera pronominalització. Per exemple:
 - (2) "Regalem-li una liquidadora a la mama per Nadal", i la mama, "oh, quina il·lusió, farem suc".
 - i. Però si no n'hem fet mai, de suc, a casa!
 - ii. Però si no n'hem fet mai a casa!

1 El corpus complet està disponible a Mayol (2002).

- c) Possibilitat de restablir l'ordre canònic en el mateix context. Aquest factor estudia fins a quin punt és rellevant que l'oració presenti una estructura dislocada i no una estructura canònica. És a dir, observarem en quins casos l'ordre canònic podria substituir la DD i donar com a resultat una oració reeixida i en quins l'estructura dislocada és necessària per a aquella oració. Finalment, també assenyalarem aquells casos en què l'estructura canònica és possible, però, en aquell context, l'estructura dislocada és més natural. Aquest factor és important ja que ens ajudarà a veure si la DD és una alternativa més entre d'altres opcions o si és la única opció vàlida en alguns casos. En aquest cas, l'alternança és entre la dislocació a la dreta d'un sintagma determinat i la presència en posició canònica d'aquest sintagma.
- (3) “Regalem-li una liquadora a la mama per Nadal”, i la mama, “oh, quina il·lusió, farem suc”.
- i. Però si no n'hem fet mai, de suc, a casa!
 - ii. Però si no hem fet mai suc a casa!

Un cop hem aplicat els tres factors a tots els casos del nostre corpus, hem obtingut els resultats que mostrem a la Taula 1:

Primer factor. L'element dislocat:	#	%
Ha estat esmentat a l'oració anterior (EJ)	56	60,2
Ha estat esmentat, però no a l'oració anterior, sinó en algun moment previ (EM)	22	23,6
No havia estat esmentat (NE)	15	16,2
Segon factor. Si eliminem la DD l'oració:	#	%
És reeixida (S)	22	23,7
No és reeixida (N)	44	47,3
És possible però empitjora el discurs (?)	27	29
Tercer factor. L'ordre canònic:	#	%
És possible (S)	10	10,7
No és possible (N)	44	47,3
És possible però empitjora el discurs (?)	39	42

Taula 1

3 Anàlisi de les dades

Les dades confirmen que l'element desplaçat en una DD conté majoritàriament informació ja coneguda per l'oient, que forma part del rerefons: en un 83,6% la informació del sintagma dislocat havia estat esmentada prèviament en el discurs. Per fer l'anàlisi de les dades, partirem del primer factor que hem descrit; és a dir, en quin moment havia estat activa la informació de la DD. A partir d'aquí, establim correlacions amb els altres factors. La taula 2 mostra les dades desglossades a partir del primer factor.

		Primer factor		Segon factor		
		#	%		#	%
EJ	S	18	32,1	S	1	1,8
	N	14	25	N	34	60,7
	?	24	42,9	?	21	37,5
EM	S	4	18,2	S	3	13,6
	N	16	72,7	N	8	36,4
	?	2	9,1	?	11	50
NE	S	0	0	S	6	40
	N	14	93,3	N	2	13,3
	?	1	6,7	?	7	46,7

Taula 2

En la majoria d'ocasions, la informació de la DD havia estat esmentada a l'oració anterior (60,2%). En els altres casos, aquesta informació ha estat esmentada en un moment anterior del discurs (23,6%) o bé no ha estat esmentada explícitament, però sí que forma part del "marc contextual", es troba implícita en el discurs (16,2%). En les següent seccions analitzarem què motiva l'aparició de les DD en cada un dels tres casos.

3.1 Informació esmentada en un moment anterior del discurs

En el nostre corpus hi ha 22 casos (23,6%) en què la informació de la DD havia estat esmentada, no a la frase justament anterior, sinó en un moment previ del discurs. En aquests casos la DD duu a terme dues funcions principals: activar informació i reprendre un tema.

3.1.1 Activar informació

En el cas d'informació esmentada en algun moment anterior del discurs (abans de l'oració que precedeix l'oració amb la DD), la DD és una estratègia absolutament necessària per activar aquesta informació que, tot i que és coneguda per l'oient, possiblement està “desactivada”, ja que s'han esmentat altres informacions posteriorment que poden ser més accessibles per al oient en aquell moment. En aquests casos, el sintagma dislocat no és prescindible perquè sense ell no quedaria clar a quin element ens estem referint (en 18 dels 22 casos d'aquest tipus, el sintagma dislocat no és prescindible o ometre'l fa disminuir l'acceptabilitat de l'oració). També és cert que, com que l'element ja no està activat, en ocasions, és possible restablir l'ordre canònic de l'oració. Vegem-ne alguns exemples:

- (4) Per fer règim, s'ha de tenir una especial voluntat. No com el Gallardo, que me'l trobo l'altre dia i li dic: “Com estàs?” I em diu: “Fa tres setmanes que faig règim”. Dic: “Ah, sí? I quan has perdut?” Diu: “Tres setmanes”. I té raó. Jo tampoc en tinc, de voluntat. Quan faig règim, ho passo fatal.

El parlant menciona el fet de *tenir voluntat* i després segueix amb el seu discurs. Unes quantes oracions després, reprèn el sintagma *tenir voluntat*. Com que ja l'havia esmentat abans, el parlant decideix dislocar *voluntat*, amb la qual cosa es produeix una oració perfectament reeixida. Si ometés *voluntat*, l'oient difícilment podria entendre de què li està parlant. De fet, com que l'element esmentat just abans de la DD és *setmanes*, fins i tot podria interpretar que *tenir* es refereix a *setmanes*.

- (5) Diu: “Tres setmanes”. I té raó. # Jo tampoc en tinc. Quan faig règim, ho passo fatal.

Per tant, és clar que, en aquest cas, la DD serveix per activar aquell element ja esmentat però no accessible al qual es refereix l'oració. A més a més, en aquest cas concret també juga un paper important un altre factor. En primer lloc, apareix el sintagma *una especial voluntat* i en canvi l'element dislocat és *voluntat*. Es tracta de sintagmes semblants, però no idèntics; el primer presenta l'article indefinit i un adjectiu, mentre que el segon és un nom sense determinar ni modificar. De fet, *voluntat* denota un referent genèric, mentre que *una especial voluntat* té un referent més específic. Aquest és un

altre factor que fa que no es pugui ometre la segona construcció (ja que no és igual que la primera), però com que és semblant es pot dislocar. Veurem altres casos de relacions anafòriques indirectes a la secció 3.3.1.

En aquests casos en què l'element dislocat no és el més activat, també seria possible restablir l'ordre canònic de l'oració i tractar aquesta informació, que de fet ja s'ha esmentat, com a informació nova.

(6) I té raó. Jo tampoc tinc voluntat. Quan faig règim, ho passo fatal.

Tanmateix, podem veure com el resultat no és tan reeixit perquè s'està tractant com a nova una informació que ja havia aparegut. De fet, dels 22 casos en què la informació havia estat esmentada en algun punt anterior del discurs, 11 casos resulten dubtosos si restablim l'ordre canònic. Per tant, la millor solució és l'oració amb la DD.

Vegem un altre exemple d'aquest tipus. A la novel·la *Joc de miralls* de Carme Riera, un famós escriptor regala a la protagonista un disc de tangos, que ella fa sonar obsessivament una vegada i una altra. La novel·la avança i, en un moment determinat, la protagonista diu:

(7) La veïna acaba d'insistir que abaixi el volum del tocadisc: "N'estic tipa, dels teus tangos!"

La veïna coneix l'afició de la protagonista pels tangos, però tanmateix tot això no formava part de la conversa en aquell moment. Per tant, no és possible prescindir de l'element dislocat *tangos* (# *N'estic tipa*). No quedaria clar de què està tipa concretament la veïna. L'ordre canònic ("*Estic tipa dels teus tangos!*") seria possible. Tanmateix, es perdrien alguns efectes semàntics que l'oració amb la dislocació sí que té. Principalment, l'oració amb la DD reforça la sensació que la veïna ja s'ha queixat d'altres vegades i ajuda a reforçar l'obsessió que la protagonista té amb aquest disc de tangos. L'oració canònica diu "Et faig saber que estic tipa dels teus tangos", mentre que la DD diu "Ja t'hauries d'estar preguntant o hauries de tenir present (ateses experiències prèvies o normes bàsiques de veïnatge) quina és la meua opinió sobre els teus tangos i, en aquest context, et faig saber que n'estic tipa".

3.1.2 Reprendre un tema

Un dels usos de la DD és el de, en un moment determinat, reprendre el tema principal o un dels temes del discurs. Aquesta funció està molt relacionada amb la del punt anterior, ja que també consisteix a recuperar una de les unitats informatives que havia aparegut i que ja no està activada i que, per tant, cal tornar a fer explícita a través d'una DD. En aquest punt, hi hem inclòs com a exemples les DD les quals recullen temes generals del discurs. Per exemple, un dels monòlegs analitzats, anomenat “Les monarquies”, té com a tema central la monarquia. El discurs avança cap a altres temes secundaris i quan el parlant vol tornar a centrar el tema del discurs diu:

(8) No és tan fàcil, ser rei.

És a dir la informació que conté la DD és coneguda (és el tema del discurs), però la dislocació és imprescindible. En aquest cas, la DD és més reeixida que l'ordre canònic ja que l'ordre canònic dona a entendre, de manera errònia, que el parlant comença a parlar d'un altre tema que no té res a veure amb tot el que havia dit abans. I és evident que això no és així: abans d'enunciar (8) ja es parlava de ser rei. La DD reprèn el principal referent que l'oient té a la ment, que és el tema del discurs. Vegem un altre exemple d'aquest tipus:

(9) Mantenir viva una planta no és fàcil. Jo tenia un amic que els bitxos se'ls hi menjaven totes. Quan no era el pulgó, eren les erugues. Quan matava les erugues, li sortia la cochinilla, un nom lleig, també... Un nom d'insecte guarro. I la mosca blanca. Al principi estava preocupat, el tio, però al final els hi va acabar agafant carinyo i tot, als bitxos.²

Aquest cas és també molt clar. La dislocació (*als bitxos*) no es pot eliminar ni tampoc resulta reeixit recuperar l'ordre canònic de l'oració. Per tant, l'única solució adequada és la DD. Al principi d'aquest fragment es presenta el tema central del discurs: els bitxos. Després, es parla de diferents elements que pertanyen al grup dels bitxos: *pulgó, erugues, cochinilla, mosca blanca*... Al final, l'autor vol tornar a parlar de tot el grup en general. Per tant, per força ha d'esmentar *els bitxos*, ja que si no ho fes, no sabríem si

2 Com que es tracta d'exemples reals, he decidit mantenir els castellanismes que hi apareixen.

parla de tots els bitxos en general o d'un en particular. Tanmateix, tampoc no pot tractar *els bitxos* com a informació nova, perquè durant tot el paràgraf no ha parlat d'altra cosa. Per tant, l'única opció és esmentar *els bitxos* amb un fragment dislocat. És a dir, la DD serveix per activar una informació que possiblement estava desactivada i que coincideix amb el tema del discurs.

3.2 Informació no esmentada

Els casos en què l'element dislocat no ha estat esmentat abans de manera explícita (16,2%) són particularment interessants. Tot i que el parlant no ha parlat mai d'aquest element, assumeix que forma part del marc contextual de la situació. És a dir, assumeix que es tracta d'un element implícit o "esperable" en el context de la conversa que estava mantenint amb l'oient. A més, es tracta d'una molt bona estratègia per fer sentir a l'oient que és part de l'entorn de l'emissor i per crear un vincle comunicatiu més fort. Per exemple:

- (10) A les dones prenyades, que prou feina tenen, a sobre les cusen a dites: "Si tens ardor, sortirà peluda". Una amiga meva anava tot el dia fotent-se sal de fruites: "Tu saps el que li estalviaré en depilacions, a la nena..."

En aquest cas, com que es parla d'embarassos, s'obre un marc cognitiu que inclou, evidentment, la presència d'un fill o filla. Per tant, *la nena* es pot tractar com a informació del rerefons i es pot dislocar. És més, en aquest cas el lector conclou que el narrador i la seva amiga ja havien compartit la notícia que ella esperava una nena. I això s'assoleix únicament amb l'ús de la DD.

Dels quinze casos del nostre corpus que pertanyen a aquesta categoria, no n'hi ha cap que pugui prescindir del sintagma dislocat. És evident que, com que la dislocació conté informació no esmentada, tot i que implícita, si nó la mencionem, l'oració no pot funcionar. Vegem-ne un altre exemple:

- (11) Els avis són uns grans oïdors de ràdio. Van amb aquells transistors petits, enganxats a l'orella. I feliços, eh! No els expliquis què són uns cascos! Et diuen: "A mi no em fiquis porqueries dins l'orella. Jo no en necessito, de Sonotone!"

En aquest cas, el Sonotone no ha estat esmentat abans, però és un element que s'activa en el context de temes referents a "l'orella" i "els avis". D'altra banda, el fet que l'avi disloqui aquest element ens remet a les converses que abans deu haver tingut amb la seva família, converses que no se'ns expliquen, però que podem imaginar. La DD evoca la qüestió de si l'avi necessita Sonotone, per tant fa la funció de comunicar "vosaltres penseu que jo necessito un Sonotone, però jo us dic que no el necessito pas".

En els següents exemples, també succeeix una cosa semblant.

- (12) Després hi ha els que s'ofereixen: "A mi m'hauries de fixar, Buena-fuente! Jo sí que te n'explicaria, d'històries!"

A (12), el parlant disloca *històries* ja que considera que és un element del marc contextual relacionat amb la figura de Buena-fuente, que sempre començava el seu programa explicant alguna història, fent un monòleg. Per ser més exactes, l'emissor de (12) comunica el següent: "T'hauries d'estar preguntant si jo et podria explicar històries (atès que t'he dit que m'hauries de contractar) i et faig saber que sí que te'n podria explicar". El següent exemple reproduceix l'inici d'un informatiu:

- (13) Per si no n'estava prou, d'enrari, l'ambient, avui al Pròxim Orient la tensió encara ha augmentat més.

Es tracta d'una estratègia per obrir un discurs d'una manera molt marcada i, a més, també es dona per sabut que l'oient coneix la situació de tensió que s'ha viscut al Pròxim Orient durant els dies anteriors. L'emissor suposa que a l'estat epistèmic del receptor ja hi ha alguna informació o creença sobre la situació al Pròxim Orient i per això ho tracta com a informació coneguda. Tanmateix, no pot donar per fet que l'oient tingui present aquesta informació en aquest moment i, si l'emissor ometés la DD, l'oració no tindria sentit. Per tant, la DD és l'única solució si es volen mantenir totes aquestes característiques i connotacions semàntiques. Exemples com aquests representen un bon argument per considerar les DD clarament com a estructures que permeten organitzar la informació de la manera més adequada i no com a afegitons que serveixen per reparar un error.

Com que es tracta d'informació no esmentada, hi ha pocs casos en què no sigui reeixit restablir l'ordre canònic (2 casos); en 6 casos considerem que és possible i hi ha 7 casos dubtosos. La proporció de casos possibles és

major que si la informació ha estat esmentada (sigui en l'oració anterior o en algun moment previ del discurs).

Aquests casos demostren que el fet que un element es pugui dislocar no depèn simplement de si aquest element s'ha mencionat abans o no, sinó que està directament relacionat amb l'estat epistèmic que l'emissor suposa que el receptor té. Un element es pot dislocar reeixidament si conté una unitat d'informació que (l'emissor creu que) el receptor té a la ment. Si ha estat mencionat abans, és evident que el receptor tindrà aquest referent en el seu estat epistèmic. També hi ha, però, aquells casos (els que hem vist en aquest apartat) en els quals, tot i no haver estat mencionat, el referent ja és a l'estat epistèmic del receptor per altres raons: element implícit en el context, coneixement compartit, etc. Per tant, si l'emissor preveu que una unitat informativa és coneguda per al receptor (encara que no hagi esta mencionada), la dislocarà per tal que encaixi millor en les representacions mentals del receptor. Així, l'estat epistèmic d'una persona no depèn només del que s'ha dit o s'ha deixat de dir en la conversa, sinó també de tota la informació contextual o compartida i de tot el coneixement previ de les persones implicades en la conversa.

En els casos en què l'ordre canònic es pot restablir, podem interpretar que la informació de l'oració es pot embalar de diverses maneres: una en la qual tractem alguna informació com a rerefons i una altra en què considerem que tota la informació forma part del rema. L'emissor té la facultat d'escollir una o altra opció, ja que el context permet triar.

3.3 Informació esmentada a l'oració anterior

Els casos que veurem en aquest apartat són radicalment diferents dels de l'apartat anterior. En aquests exemples, l'element dislocat és el que està més accessible i activat per a parlant i oient, ja que és l'element que s'acabava de mencionar. Per exemple:

- (14) Una de les pitjors tortures del règim, i no parlem de política, és sortir amb amics que no en fan, de règim, ni en tenen ganes.

Ziv i Grosz (1993) afirmen que, en anglès, el fet que una entitat acabi d'aparèixer fa que no pugui ser objecte d'una DD. Com veurem, això no succeeix en català. De fet, en la majoria dels casos del nostre corpus (60,2%), l'entitat dislocada havia estat esmentada en l'oració anterior.

En aquests casos, la possibilitat de poder eliminar l'element dislocat i que l'oració també sigui reeixida és molt més alta, ja que acabem de mencionar l'element dislocat (18 dels 56 casos; 24 casos dubtosos):

- (15) Una de les pitjors tortures del règim, i no parlem de política, és sortir amb amics que no en fan ni en tenen ganes.

En canvi, en aquest tipus de oracions no podem restablir l'ordre canònic de l'oració, ja que, com que és evident que no és informació nova, l'oració no resulta reeixida (en 34 dels 56 casos no es pot restablir l'ordre canònic i hi ha 21 casos dubtosos).

- (16) # Una de les pitjors tortures del règim, i no parlem de política, és sortir amb amics que no fan règim ni en tenen ganes.

Vegem un altre cas semblant a aquest:

- (17) Últimament, hi ha una mena de febre pels monòlegs, com si fos una cosa nova. Sempre n'hi ha hagut, de monòlegs.

Per què es disloca un element que s'acaba de mencionar, en comptes de triar l'opció més simple, és a dir, eliminar-lo? A continuació, presentarem algunes de les circumstàncies que poden afavorir la DD en aquesta mena de casos.

3.3.1 Relacions anafòriques indirectes

Una de les raons per les quals es disloca una entitat que s'acaba de mencionar és quan es donen en casos de relacions anafòriques indirectes. Per exemple, quan disloquem un membre del grup mencionat.

- (18) Les famílies, de sobte, han de parlar. Mires els teus germans i tenen una altra cara. Jo què li dic, a aquest tio?

Primer es menciona el grup format pels *germans*. Després quan volem parlar d'un germà concret no podem elidir el sintagma, però, com que es tracta d'un membre d'un grup que ja hem mencionat, la millor opció és dislocar-ho a la dreta.

Un altre cas semblant succeeix quan volem emprar una paraula de la mateixa família d'un altre mot que ja hem esmentat. En aquests casos, la relació semàntica és molt evident, però, tanmateix, la diferència formal o de categoria afavoreix la presència d'una DD.

- (19) Els pitjors amants de la jardineria són els que no tenen jardí, i com que no tenen jardí, s'omplen el pis de plantes. Diu: “És que les plantes oxigenen”. Sí, però arriba un moment que te'l prenen, l'oxigen, també.

En aquest cas, com que el concepte genèric (*oxigenar*) ja havia estat esmentat es pot dislocar *oxigen*, perquè ja forma part del rema. En canvi, no el podem elidir perquè és un element necessari per a la sintaxi de l'oració; si l'elidíssim l'oració quedaria coixa, ja que s'havia esmentat el verb, però no pas el nom. El concepte forma part del rerefons però com que la forma és diferent cal fer-la explícita.

3.3.2 Reactivar informació necessària

La DD també pot tenir la funció d'activar l'entitat a la qual ens hem referit. Abans s'han examinat casos en què és necessari activar aquesta informació perquè s'ha esmentat molt abans. Tanmateix, també pot ser que calgui “reactivar” una entitat, perquè hi ha més d'una entitat a la qual ens podem referir. És a dir, tot i que s'acabi de mencionar una entitat, pot ser necessari dislocar-la si hi ha més entitats a les quals també ens haguéssim pogut referir i així aconseguir desfer una possible ambigüitat. Per exemple:

- (20) A: T'has pres el pomelo aquest matí?
 B: Sí.
 A: Doncs, no te l'hauries de prendre... diuen que el pomelo debilita.
 La taronja sí que va bé per l'encostipat.
 B: Ja, ja ho havia pensat.
 A: Si vols, te'n faré una mica, de taronja.

En aquest cas, la conversa gira a l'entorn de dues entitats: *el suc de pomelo* i *el suc de taronja*. Tot i que la *taronja* és l'últim element esmentat, sembla bastant necessari tornar-lo a esmentar per no donar lloc a confusions. Tanmateix, com que es tracta d'informació ja coneguda, no és reeixit restablir l'ordre canònic de l'oració. En aquest cas, la millor solució consisteix a dislocar aquesta entitat. Aquest exemple es podria prendre com un cas d'afegitó

d'aclariment, en què l'emissor, un cop ha pronunciat l'oració, s'adona de la possible ambigüïtat i per desfer-la afegeix una informació. Tot i això, si tenim en compte l'entonació de l'oració (hi ha un sol contorn entonatiu), és molt més coherent tractar aquesta estructura com una molt bona manera d'organitzar la informació i de subministrar-la a l'oient de la manera que li pot ser més fàcil de processar-la.

3.3.3 Contingut emotiu: sorpresa, indignació, humor

En alguns casos en què el referent de la DD està perfectament accessible, la seva funció no és la d'activar un determinat element ja conegut, perquè ja és clar a quin element ens referim, sinó que està relacionada amb qüestions d'intensitat o de ritme. També, com diuen Ziv i Grosz (1993: 192), sí que es pot dislocar una entitat que s'acaba de mencionar quan "is used predicatively and not purely referentially" i "it expresses emotive content". La DD pot anar relacionada amb un cert sentiment de sorpresa o d'irritació que porta a repetir allò que s'acaba de dir: Per exemple:

- (21) Diu: "Que no s'hi ha fixat, que l'hi deia en morse?". Com si n'hagués de saber, jo, de morse!"

Aquí, tot i que *morse* és l'element prèviament esmentat, la segona oració perd molta força si eliminem la dislocació, ja que la DD reforça molt la sorpresa del parlant.

- (22) Es passa hores parlant per telèfon, amb converses òbvies del tipus: "Sóc a la platja, i tu?" Quan tothom està dient: "Ja ho sabem, que ets a la platja".

En aquest cas, la DD també reforça la irritació que produeixen en el parlant aquesta mena de converses llargues, òbvies i repetitives; irritació que quedaria molt rebaixada si no hi poséssim la dislocació. En el següent exemple, la DD ens ajuda a reforçar l'oposició del parlant que contradïu el que havia dit l'altra persona.

- (23) A: El Crespo, el teu superior.
B: Superior, superior. Jo no en tinc, de superior!

Hi ha d'altres factors que també afavoreixen la presència de DD encara que la informació estigui perfectament accessible. Per exemple, considerem el següent cas:

- (24) La pregunta que queda a l'aire és: quan es casarà, el Príncep? Perquè de pedra tampoc ho és, aquest nen.

Tot i que *aquest nen* i *el Príncep* es refereixen a la mateixa “entitat”, el fet de dir *aquest nen* afegeix unes connotacions humorístiques, un contingut emotiu, que es perdrien si se suprimís la DD. És a dir, si volem referir-nos de manera diferent a alguna cosa que ja hem anomenat (i que, per tant, és informació ja coneguda), la DD és una bona estratègia. És una cosa semblant a la que succeeix a (25):

- (25) De vegades vols ser tan puntual que arribes massa aviat. Jo no el tinc, aquest problema.

Primer el parlant esmenta la situació d'arribar massa aviat. Després ens diu que a ell no li ha passat mai això, afegint el matís que, per ell, es tracta d'un problema. Aquesta manera d'embalar la informació fa que la DD sigui necessària i que l'oració no sigui reeixida si no hi és.

Lambrecht (1981) afirma també que certs casos de DD transmeten un cert sentiment de “camaraderia”. És a dir, es crea un vincle més fort entre emissor i receptor, ja que l'emissor posa de relleu el que ell sap que el receptor sap. Si s'omet l'element dislocat, aquest lligam desapareix.

4 Conclusions

Aquest treball ha pretès descriure i analitzar les dislocacions a la dreta en català. Per tal de fer-ho, s'ha analitzat un corpus d'exemples reals. La DD en català respon a una necessitat d'estructurar la informació per tal que sigui més fàcilment processable per l'oient. A la DD, sempre hi trobarem informació del rerefons, és a dir, informació coneguda que el parlant suposa que l'oient té en el seu estat epistèmic. Aquest desplaçament del rerefons a una posició perifèrica de l'oració permet que el rema, la informació nova, se situï al final de la clàusula principal. Així, podem veure que el català usa la sintaxi com un “trenclosques”, de manera que col·loca les peces d'informació en una posició o en una altra segons les necessitats de l'oient.

Les principals observacions que emanen de l'observació i de l'anàlisi de les dades que hem fet en aquest apartat es poden resumir en els següents punts:

- Les DD en català serveixen per organitzar la informació de l'oració i contenen sempre informació del rerefons. D'aquesta manera, el rema es pot situar al final de la clàusula principal.
- En molts casos no és reeixit recuperar l'ordre canònic, especialment quan l'element dislocat s'acaba d'esmentar. En certs casos, l'emissor pot triar entre l'ordre canònic i la DD perquè el context li permet triar l'embalatge de l'oració.
- Si la dislocació conté informació del rerefons, i per tant ja coneguda, es podria pensar que és sempre un element sobrer, que es pot eliminar sense problemes. Tanmateix, hem vist que no sempre és així i hem apuntat algunes de les raons per les quals és necessari que la DD hi sigui:
 - “Reactiven” a l'estat epistèmic de l'oient unitats informatives que havien aparegut en algun moment previ de discurs, però que ja no estan activades.
 - Fan explícita informació que no s'havia esmentat abans, però que forma part del rerefons perquè és part del context o del coneixement compartit entre emissor i receptor.
 - Reforcen el contingut emotiu de les oracions.
 - Activen, quan hi ha més d'un element que forma part del rerefons, el referent adequat.
 - Contenen un element que manté una relació anafòrica indirecte amb un altre element que ja ha aparegut. A causa d'aquesta relació, l'element dislocat pot ser tractat com a part del rerefons, però com que, de fet, no es tracta del mateix element cal fer-lo explícit a través de la dislocació.

Quan un parlant del català empra una dislocació a la dreta, ho fa seguint la seva competència lingüística. Per tant, en aquell context concret, sol ser l'opció més adequada pragmàticament, la qual transmet un conjunt de valors pragmàtics molt específics. Tot l'estudi de qüestions relacionades amb l'embalatge informatiu ens fa adonar fins a quin punt els parlants de la llengua dominen i fan servir amb molta destresa, encara que no se n'adonin, tots els recursos que té la llengua per ajudar a processar la informació i per afavorir el reeiximent de la comunicació.

Bibliografia

- Birner, Betty J. / Ward, Gregory (1998): *Information status and noncanonical word order in English*, Amsterdam / Philadelphia: Benjamins.
- Chafe, Wallace L. (1976): "Givenness, contrastiveness, definiteness, subjects, topics, and point of view", in: Li, Charles (ed.): *Subject and topic*, New York: Academic Press, 25–55.
- Hyman, Larry (1975): "On the change from SOV to SVO. Evidence from Niger-Congo", in: Li, Charles (ed.): *Word order and word order change*, Austin: University of Texas Press, 115–147.
- Lambrecht, Knud (1981): *Topic, antitopic and verb agreement in non-standard French*, Amsterdam / Philadelphia: Benjamins.
- Mayol, Laia (2002): *La dislocació a la dreta en català i anglès*. Treball de fi de carrera. Disponible a <<http://www.ling.upenn.edu/~laia/papers/dd.pdf>>.
- Solà, Joan (1990): *Lingüística i normativa*, Barcelona: Empúries.
- Vallduví, Enric (1994): "Detachment in Catalan and information packaging", *Journal of Pragmatics* 22, 573–601.
- (2001): "El component informatiu i l'estructura dels enunciats", in: Lorente, Mercè *et al.* (ed.): *La gramàtica i la semàntica en l'estudi de la variació*, Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias, 113–150.
- Ziv, Yael / Grosz, Barbara (1993): "Right dislocation and attentional State", in: Buchalla, Rhobna / Mittwoch, Anita (ed.): *The Proceedings of the Ninth Annual Conference, Ben Gurion University of the Negev*, Jerusalem: Akademon, 184–199.